

Advies

Samenwerkingsakkoord 'Everberg'

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

Ontwerp van decreet houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap betreffende het gesloten centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, *Parl.St.* VI.Parl., 2001-2002, nr. 1224/1.

1. SITUERING

Op 23 mei 2002 werd het *ontwerp van decreet houdende de goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap betreffende het gesloten centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd*¹ ingediend bij het Vlaams Parlement.

Dit ontwerpdecreet is een uitvloeisel van de zgn. 'Everberg-wet'.² Artikel 9 van deze wet voorziet in het sluiten van een samenwerkingsakkoord met de Gemeenschappen en dit met het oog op de begeleiding en pedagogische omkadering van het centrum. Bovendien voorziet artikel 10 dat de wet buiten werking treedt indien tegen 31 oktober 2001 geen samenwerkingsakkoord wordt gesloten. Deze 'Everberg-wet' heeft ondertussen al heel wat inkt doen vloeien waarbij vaak een zeer kritische (onder)toon te merken is.³ Gezien de directe link tussen het samenwerkingsakkoord en deze wet zullen we dan ook dieper ingaan op de 'Everberg-wet'.

Gezien dit ontwerpdecreet bovendien samenhangt met de discussie omtrent het omgaan met jeugddelinquentie, dienen we dit ontwerp vooraf te kaderen in deze ruimere context. Bij gebrek aan volledige informatie en uitgewerkte wetteksten m.b.t. de hervormingen van het jeugdrecht, zullen we de laatste ontwikkelingen ter zake enigszins hypothetisch behandelen. Vervolgens wordt een commentaar

¹ Gezien de bijzonder lange titel zal hier verder naar verwezen worden met de term 'het ontwerpdecreet'

² Wet 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, B.S. 1 maart 2002 (verder de 'Everberg-wet').

³ CHRISTIAENS, J. en DUMORTIER, E., "Wanneer de nood hoog is, is de gevangenis nabij: over de afschaffing van artikel 53 en de invoering van de jeugdgevangenis", *T.J.K.* 2002, p.53-57; DE TERWANGNE, A., "Placement provisoire de mineurs ayant commis un fait qualifié infraction. II. Commentaire", *J.D.J.* 2002, nr. 214, p. 43-46; DE TERWANGNE, A., "Placement provisoire de mineurs ayant commis un fait qualifié infraction. I. Commentaire juridique", *J.D.J.* 2002, nr. 214, p. 38-42; GEUDENS, H., "Jeugdgevangenis van Everberg: alleen maar beveiliging of kan er méér?", *Agora* 2002, nr. 2, p. 34-35; OP DE BEECK, T., "Over jeugddelinquenten en zevenmijls-laarzen", *T.V.W.* 2002, nr. 242, p. 51-55; VANDAMME, W., "In naam van de veiligheid: de installatie van een jeugdgevangenis", *Panopticon* 2002, p. 260-264; VANDAMME, W., "In naam van de veiligheid: de installatie van een jeugdgevangenis. Een kritische reflectie over de recente gebeurtenissen in de jeugdbijstand", *Agora* 2002, nr. 2, p. 7-11; VANDEKERCKHOVE, A., "Minderjarige delinquenten (z)onder dak", *De Standaard* 30 januari 2002, p. 8; VAN KEIRSBLICK, B., "Centres fermés: démonstration en sept points", *J.D.J.* 2002, nr. 212, p. 4-6.

gegeven op de wet van 1 maart 2002, het ontwerpdecreet en het Huishoudelijk Reglement van 'Everberg'.

2. OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

2.1. Algemene bedenkingen⁴

De wijze waarop dit thema de voorbije maanden op de politieke agenda kwam en de manier waarop het daar behandeld werd, roept vele vragen op. Het Kinderrechtencommissariaat steekt hierbij niet onder stoelen of banken dat het de wijze van aanpak ten zeerste betreurt. Het Kinderrechtencommissariaat wenst de nodige relativeringen en nuanceringen in het debat te brengen. Dergelijke nuanceringen waren tot nu toe volledig afwezig. Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat het Vlaams Parlement (i.t.t. de Federale regering en het Parlement) de nodige tijd uittrekt voor de behandeling van dergelijke fundamentele regelgeving m.b.t. minderjarigen.

Reeds jaren klinkt vanuit het veld de vraag naar een serieuze en diepgaande debat over jeugddelinquentie (oorzaken, verschijningsvormen, kenmerken, ...) en de meest adequate aanpak ervan, inclusief de aandacht voor preventie. Het moet gezegd dat dit door de bevoegdheidsverdeling in ons land geen sinecure is. Het Kinderrechtencommissariaat heeft dan ook begrip voor de complexiteit van het thema. Anderzijds legt het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind verplichtingen op aan alle bevoegde overheden. De bevoegdheidsverdeling kan dan ook geen excuus blijven voor het niet nakomen van de verdragsrechtelijke verplichtingen. Deze complexiteit is precies de reden om rond dit thema uiterst zorgvuldig te werk te gaan.

⁴ Dit ontwerpdecreet is verbonden met een federale bevoegdheid en het Kinderrechtencommissariaat werd aldus niet formeel in de eerste etappe van deze zaak betrokken. Bovendien diende dit advies in een zeer korte tijdsspanne opgesteld te worden. Het Kinderrechtencommissariaat was dan ook niet in de mogelijkheid om alle relevante bronnen te raadplegen. We willen wel verwijzen naar de volgende werken: DECOCK, G. en VANSTEENKISTE, P. (red.), *Herstel of sanctie. Naar een jeugdsanctierecht*, Gent, Mys&Breesch, 1999; ELIAERTS, C. (red.), *Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar BAS!*, Brussel, VUBPress, 2002; ELIAERTS, C. en VANSTEENKISTE, P., *Burger en rechtsbescherming. Proceswaarborgen voor minderjarigen. Onderzoek over de proceswaarborgen voor minderjarigen en alternatieve procedures bij de afhandeling van de jeugddelinquentie*, Brussel, Kind&Gezin, 1995; GEUDENS, H., SCHELKENS, W. en WALGRAVE, L., *Op zoek naar een herstelrechtelijk jeugdsanctierecht in België. Een denkoefening*, Leuven, KUL, 1997; VERHELLEN, E., *Jeugdbeschermingsrecht*, Gent, Mys&Breesch, 1998; WALGRAVE, L., *Met het oog op herstel. Bakens voor een constructief jeugdsanctierecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000.

Begin dit jaar brak er dan de bekende 'storm' los met als voorlopig eerste grote resultaat de bouw en ingebruikname van een federaal detentiecentrum voor minderjarigen. Dit gebeurde in een nooit eerder gezien tempo.

De 'Everberg-wet' laat een wrange smaak na. Noch de jeugddelinquentie, noch het plaatstekort, noch het verdwijnen van art. 53 van de Wet op de Jeugdbescherming zijn nieuw of komen uit de lucht gevallen. De wetgever is dus onterecht paniekvoetbal gaan spelen, daarbij gesteund door een (even onterecht?) verontruste publieke opinie.

We kunnen geenszins de onderliggende 'gevoelens' onderschrijven dat ons land dermate onder het continue gevaar van jeugddelinquentie leeft, dat de openbare veiligheid dermate 'wezenlijk' in gevaar is, om een dergelijke noodingreep te legitimeren.⁵ We stellen daarbij de hypothetische vraag hoe, indien er werkelijk van zo'n *bedreiging* sprake zou zijn, 50 bijkomende plaatsen daarvoor een afdoende oplossing zouden kunnen bieden...

Directe aanleiding voor de 'Everberg-wet' was de noodgedwongen vrijlating van een aantal minderjarigen die verdacht⁶ werden van feiten die als misdrijf gekwalificeerd zijn. De stelling dat dit gegeven 'onverwacht' zou zijn is onjuist. In de Memorie van Toelichting valt te lezen dat "*de onvoorspelbaarheid van de omvang, het tijdstip en de ernst van de jeugddelinquentie*" aanleiding gaf tot een gebrek aan opvangplaatsen.⁷ Deze stelling wordt nergens gestaafd met cijfers. Is de omvang en frequentie van de jeugddelinquentie in 2002 ineens zoveel groter dan in 2001, 2000, 1999 of de jaren voordien? Is er een dergelijke dramatische stijging van de jeugddelinquentie op enkele maanden tijd? De werkelijke oorzaak ligt enkel en alleen in de (terechte en tevens laattijdige) afschaffing van artikel 53 van de Wet op de Jeugdbescherming. Hierdoor konden jongeren niet langer voorlopig geplaatst worden in een gevangenis. Dit was echter allerminst een 'nieuw' gegeven.

Reeds in 1988 werd België veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens omwille van het oneigenlijk gebruik van art. 53.⁸ Ook het Comité

⁵ Zie Memorie van Toelichting, *Parl.St. Kamer*, 2001-2002, nr. 50-1640/1, p. 3-5.

⁶ Dit is niet onbelangrijk. Het gaat hier niet om personen die veroordeeld zijn, maar personen die verdacht worden van... Het algemeen beginsel is tot op heden nog steeds het vermoeden van onschuld. Voorlopige hechtenis (of plaatsing) moet, zowel voor meerderjarigen als voor minderjarigen, de uitzondering blijven. We verwijzen op dit punt onder meer naar art. 37 van het Verdrag en het algemene rechtsbeginsel van het vermoeden van onschuld.

⁷ *Parl.St. Kamer*, 2001-2002, nr. 50-1640/1, p. 4.

⁸ Arrest Bouamar t. België, 29 februari 1988, VERHELLEN, E. (red.), *KinderrechtengIDS*, Gent, Mys&Breesch, losbl., dl.3, nr. 3.8.1., p. 3-12.

voor de Rechten van het Kind gaf bij de bespreking van het eerste Belgisch Kinderrechtenrapport aan dat dit artikel beter geschrapt werd.⁹

Bij wet van 4 mei 1999¹⁰ werd dit artikel dan ook wijselijk opgeheven, zij het pas vanaf 1 januari 2002 of eerder indien de Koning hiertoe zou besluiten. De afschaffing van art. 53 werd naar dit later tijdstip uitgesteld precies opdat de nodige ruimte zou kunnen worden geboden aan de bevoegde overheden om in de tussentijd waardige alternatieven te ontwikkelen. Nu deze alternatieven er niet tijdig kwamen, werd in recordtempo de 'Everberg-wet' geschreven, gestemd, gepubliceerd (goedkeuring en publicatie zelfs op dezelfde dag), van kracht (eveneens op dezelfde dag) en uitgevoerd¹¹. Een zelfde recordtempo kenmerkte de bouw van een gesloten centrum, zijnde een verbouwing van een leegstaande kazerne.

De teneur van de hele discussie was (is) er één van een onterechte '*moral panic*'. Men gaat nog steeds voorbij aan de realiteit. Slechts een zeer kleine minderheid van de minderjarigen pleegt dermate zware misdrijven dat de veiligheid van de samenleving werkelijk in gevaar gebracht zou zijn. Tegelijk wordt ook vergeten dat minderjarigen vaker het slachtoffer zijn van misdrijven dan dader.

Het is duidelijk dat anno 2002 nieuwe antwoorden moeten worden gezocht voor de aanpak van de jeugddelinquentie. Het Kinderrechtencommissariaat ontkent geenszins dat er wel degelijk misdrijven door minderjarigen worden gepleegd. Zowel de aard en omvang, als de maatschappelijke appreciatie van dit fenomeen is sinds 1965 gewijzigd. De wet op de Jeugdbescherming van 1965 ging uit van de onbekwaamheid van de minderjarige om misdrijven te plegen. Het is duidelijk dat deze juridische fictie niet langer volgehouden kan worden. De minderjarige wordt steeds meer als rechtssubject erkend, mede onder impuls van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dit heeft een invloed op de manier waarop wordt gekeken naar jeugddelinquentie. Hierbij mag men de minderjarige echter niet zomaar gelijkschakelen met volwassenen en moet men eveneens oog hebben voor de preferentiële en specifieke rechten van de minderjarige.

⁹ Nr. 11 en 15 van de Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind naar aanleiding van de bespreking van het eerste Belgische rapport (1994). Terug te vinden in HOLSTRÖM, L. (red.), *Concluding observations of the UN Committee on the Rights of the Child*, Den Haag, Martinus Nijhoff Publishers, 2000, p. 45 e.v.

¹⁰ Bij wet van 4 mei 1999 werd deze bepaling opgeheven op een door de Koning te bepalen latere datum en uiterlijk op 1 januari 2002 (B.S. 2 juni 1999).

¹¹ Op 23 mei jl. werd het tweede Belgische Kinderrechtenrapport besproken door het Comité voor de Rechten van het Kind. De Voorzitter, Prof. Dr. J. Doek, liet daar duidelijk zijn verbazing blijken over het feit dat uitgerekend in België deze wet er zo snel kon komen terwijl bijvoorbeeld een Nationale Commissie Kinderrechten reeds 5 jaar 'in de maak is'.

In die zin was en is het Kinderrechtencommissariaat voorstander van een jeugd(sanctie)recht¹², *sui generis*, zijnde een nieuwsoortig (straf)recht, waarin minderjarigen op hun verantwoordelijkheid aangesproken worden in een juridische context die conform het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en andere internationale richtlijnen ter zake is. (Dit zou idealiter ingebed moeten worden in een coherent jeugdbeleid, waarvan ook preventie een essentieel onderdeel is) Binnen het Kabinet van de Minister van Justitie werd reeds meer dan twee jaar gewerkt aan een dergelijke regelgeving. Het Kinderrechtencommissariaat, hoewel niet bevoegd voor federale materies, achtte dit voorontwerp¹³ een goede basis voor dit debat. Elke nieuwe maatregel, sanctie of straf dient dan ook in een duidelijk wettelijk kader uitgewerkt te worden. 'Sanctie'-uitvoering, in welke vorm dan ook, zonder dergelijk kader is als de kar voor het paard spannen.

Onder het mom van de noodzaak van maatschappijbeveiliging werd Everberg intussen wel al operationeel. Dit gebeurde 'in afwachting van' dit nieuwe Jeugd(sanctie)recht, dat spoedig daarna zou besproken worden.

Op 16 mei 2002 zou het kernkabinet daar echter anders over beslissen. Het voorontwerp van Verwilghen zou van tafel geveegd zijn en er zou een nieuw voorstel uit de bus gekomen zijn¹⁴. Blijkbaar is er nu toch geen nood meer aan een nieuw Jeugdrecht, maar zou een herziening van de Wet op de Jeugdbescherming van 1965 volstaan. Het nieuwe voorstel zou drie grote luiken omvatten:

- de alternatieve sancties, die reeds jaren in de praktijk bestaan, zouden als maatregel ingevoerd worden. Hierdoor zou de bestaande praktijk een verduidelijkte rechtsgrond krijgen. Ook de geldboete zou mogelijk zijn;
- de uithandengeving zou uitgebreid worden;¹⁵

¹² Het Kinderrechtencommissariaat doet hier geen uitspraak over welke aanpak aangewezen is. Deze zal waarschijnlijk een mengeling van diverse vormen van aanpak inhouden. Hierbij moet men rekening houden met de rechten van het kind en zijn reïntegratiekansen. Hierbij moet ook opgemerkt worden dat elke discussie over jeugddelinquentie waardeloos is indien niet gelijktijdig aan een preventief beleid wordt gewerkt.

¹³ Volledige titel: Voorontwerp van wet houdende antwoorden op delinquent gedrag door minderjarigen. (in de wandelgangen het 'ontwerp Maes' genoemd)

¹⁴ Ook hier kan het Kinderrechtencommissariaat zich enkel baseren van wat ons daarover bereikte via de media...De eigenlijke teksten die dit voorstel moeten vorm geven, moeten bovendien nog uitgeschreven worden.

¹⁵ Hierbij maakt het Kinderrechtencommissariaat zich vooral bezorgd om de verruimde toepassing van de mogelijkheid tot uithandengeving. De toepassing van art. 38 van de Wet op de Jeugdbescherming heeft nl. de facto als gevolg dat de minderjarige vanaf 16 strafwaardig wordt (in plaats van 18). Zonder teksten ter zake kunnen hierover geen verdere uitspraken gedaan worden, maar deze optie is zeer repressief en bestraffend van inslag.

- er zouden nieuwe strafbepalingen komen voor meerderjarigen die minderjarigen inzetten in de criminaliteit.

Deze wending heeft echter wel verregaande consequenties voor 'Everberg' en dus ook voor het samenwerkingsakkoord. Twee denkpistes dreigen hier nl. onzorgvuldig door elkaar gehaald te worden. Het betreft de keuze tussen een meer bestraffende finaliteit tegenover jeugdige delinquenten of een hulpverlenende aanpak (beide elementen komen steeds samen voor). Een keuze tussen die denkpistes is noodzakelijk en eigenlijk kan over dit ontwerpdecreet slechts geoordeeld worden wanneer duidelijk is welke piste zal gevolgd worden.

Volgens de toelichting bij het 'Everberg-wetsvoorstel' kan een federaal Everberg enkel bestaan in een systeem waar de finaliteit veeleer bestraffend en maatschappijbeveiligend van aard is.¹⁶ Dit was aanvankelijk ook het plan gezien een 'Jeugdsanctierecht' zou uitgewerkt worden, waarbinnen Everberg dan een plaats zou krijgen.¹⁷

Nu echter teruggerepen wordt naar de bestaande principes van de Wet op de Jeugdbescherming, blijft beschermen en 'heropvoeding' de finaliteit. Het is een vaststaand gegeven dat de uitvoering van dergelijke maatregelen enkel toekomt aan de gemeenschappen (zie verder).

2.2. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind¹⁸

In heel wat internationale verdragen en instrumenten zijn bepalingen terug te vinden die relevant zijn inzake de positie van jeugdige delinquenten. In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (verder 'het Verdrag') kan in de eerste plaats verwezen worden naar de artikelen 37 en 40. Naast deze artikelen die specifiek handelen over het optreden tegen en bestraffen van jongeren die een 'misdrijf' pleegden, zijn de algemene bepalingen van het Verdrag eveneens van toepassing. Deze bepalingen van het Verdrag bevatten een aantal algemene rechten van minderjarigen. Deze rechten gelden ook in het geval een minderjarige een strafbaar feit pleegt. We denken dan bijvoorbeeld aan het recht op bescherming van het privé-leven en het gezinsleven (o.m. art. 8 en 9), het recht op vrije meningsuiting (art. 12 en 13), vrijheid van geweten en gods-

Ook in de Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind naar aanleiding van het tweede Belgische rapport wordt deze bezorgdheid geuit. Zie Concluding Observations, 7 juni 2002 (CRC/C/15/Add.178), nr. 29.

¹⁶ Zie *Parl.St.* Kamer, 2001-2002, nr. 50-1640/1, p. 4.

¹⁷ Verder zullen we ingaan op de problemen rond de bevoegdheidsverdeling. Nu alles bij het oude (de wet van 1965) zou blijven, is het nog duidelijker dat dit een gemeenschapsbevoegdheid is.

¹⁸ Zie hierover ook de Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind, 7 juni 2002, nr. 30.

dienst (art. 14), recht op onderwijs (art. 28). Deze rechten dienen eveneens in een context van vervolging en bestraffing van minderjarigen gerespecteerd te worden.

De specifieke bepalingen zijn hier echter van groter belang. In de artikelen 37 en 40 worden een aantal beginselen opgesomd waaraan een regelgeving betreffende het vervolgen en bestraffen van minderjarigen moet voldoen. Een (nieuw) jeugdrecht moet dus zowel inhoudelijk als op het vlak van de rechtswaarborgen deze artikelen respecteren. Ook de 'Everberg-wet' dient deze toets te doorstaan (zie verder).¹⁹

De volgende principes van artikel 37 zijn van belang²⁰:

- verbod op foltering en onmenselijke behandeling;
- vrijheidsberoving moet wettig zijn en mag niet willekeurig zijn;
- deze vrijheidsberoving, aanhouding, gevangenneming van een kind mag slechts gehanteerd worden als uiterste maatregel en dt voor een zo kort mogelijk periode;
- indien opgesloten, heeft de minderjarige recht op persoonlijk contact met zijn familie door middel van briefwisseling of bezoeken, tenzij in uitzonderlijke omstandigheden;
- rechtsbijstand en beoordeling van de vrijheidsberoving door een onafhankelijke instantie.

¹⁹ Hierbij moet opgemerkt worden dat de herintegratie van de jeugddelinquent steeds het hoofddoel moet blijven. Men kan zich dan ook afvragen in hoeverre 'Everberg' hieraan kan voldoen indien er geen algemeen kader voorhanden is.

²⁰ Artikel 37:

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 40 viseert de situatie waar een minderjarige werd veroordeeld voor of verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit.²¹ In dat geval moet o.m.:

²¹ Artikel 40:

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem, of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat de juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet' in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding

- de herintegratie van het kind steeds het hoofddoel blijven;
- de procedure de volgende rechten respecteren voor minderjarigen die verdacht worden van het plegen van een strafbaar feit: vermoeden van onschuld, kennisgeving, eerlijke en snelle behandeling, onafhankelijke en onpartijdige beoordeling (waarbij dus de rechter van het onderzoek en de 'vonnisrechter' verschillend moeten zijn),...
- *sui generis* rechtssysteem uitwerken met o.a. minimumleeftijd en mogelijkheid van buitengerechtelijke afhandeling (cf. pleidooi voor herstelrecht).²²

Uit de bespreking die zal volgen blijkt dat deze bepalingen wel worden aangehaald, maar dan zeer selectief. Deze principes zijn echter geen keuzelijst waar men er enkele kan uit halen. Al deze principes moeten steeds samen en op coherente wijze gerespecteerd worden.

Naast deze bepalingen van het Verdrag zijn nog een heel aantal internationale verdragen en instrumenten van toepassing. We denken dan o.m. aan het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Voor wat betreft minderjarigen die een strafbaar feit begingen, zijn de volgende instrumenten eveneens van belang:

- United Nations Standard minimum rules for the administration of juvenile justice (Beijing-rules);²³
- United Nations Guidelines for the prevention of juvenile delinquency (de Riyadh-guidelines);²⁴
- United Nations Rules for the protection of juveniles deprived of their liberty.²⁵

2.3. De Wet van 1 maart 2002

a. Algemene opmerkingen

Alvorens in te gaan op deze wet is het belangrijk te herinneren wat het opzet van deze wet was, net als haar context. Deze context is ondertussen aanzienlijk gewijzigd en dit zal ook consequenties moeten hebben voor de wet zelf.

Eenzijds ging het om een voorlopige maatregel van maatschappijbeveiligende aard (sic!). Anderzijds werd steeds voorgehouden dat het hier een deel betrof

en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

²² Hierbij moet steeds de reïntegratie van de jongere het hoofddoel zijn.

²³ Resolutie 40/33 aangenomen door de Algemene Vergadering van 29 november 1985.

²⁴ Resolutie 45/112 aangenomen door de Algemene Vergadering van 14 december 1990.

²⁵ Resolutie 45/113 aangenomen door de Algemene Vergadering van 14 december 1990.

van het toekomstige Jeugdsanctierecht. Nadat het Jeugdsanctierecht een feit zou zijn, zou Everberg een plaats krijgen binnen deze nieuwe regelgeving. Op de ministerraad van 16 mei 2002 werd echter beslist dat het voorontwerp van minister Verwilghen er niet zou komen. Men is afgestapt van de optie van een Jeugdsanctierecht en heeft besloten terug te gaan naar de Wet op de Jeugdbescherming van 1965. Deze wet heeft een overduidelijk *hulpverlenend* karakter. O.i. verliest de 'Everberg-wet' aldus haar legitimiteit. De 'plaatsing' komt opnieuw in de logica van de wet van '65 (hulpverlening). In deze logica zijn enkel de gemeenschappen bevoegd voor de uitvoering van de maatregelen.²⁶

Het vaak aangehaalde advies van de Raad van State²⁷ heeft het immers slechts over de residuaire bevoegdheden van de federale overheid. Indien men echter kiest voor een jeugdrecht met een overduidelijk hulpverlenende inslag (ook al zijn dwangmaatregelen nodig), dan is de uitvoering van deze maatregelen enkel een bevoegdheid van de gemeenschappen.²⁸

Bovendien kan men betwisten of de federale overheid hier kan optreden op basis van haar residuaire bevoegdheid. Artikel 5, §1, II, 6° van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 voorziet dat de Gemeenschappen bevoegd zijn voor **alle aangelegenheden inzake Jeugdbescherming, behoudens de uitdrukkelijke uitzonderingen**. Deze uitzonderingen hebben enkel betrekking op het vaststellen van de maatregelen die kunnen getroffen worden tegen minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd.²⁹ In deze uitzonderingen is niets voorzien in verband met de instellingen of infrastructuur. Door de verwijzing naar 'minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd' op te nemen onder de hoofding van de Jeugdbescherming, heeft men in de bijzondere wet duidelijk stelling genomen dat dit valt onder de jeugdbescherming³⁰ (en niet openbare veiligheid, ...) en dus onder de Gemeenschapsbevoegdheden (met uitzondering van het vaststellen van de maatregelen).

²⁶ Over de bevoegdheidsverdeling: SMETS, J., *De bevoegdheidsverdeling in het federale België*, deel 9, *Jeugdbescherming*, Brugge, Die Keure, 2001.

²⁷ nr. 32.467/VR, zie *Parl.St. Kamer*, 2001-2002, nr. 50-942/4

²⁸ Zie art. 5, §1, II, 6° van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980.

²⁹ Dit betreft enkel het vaststellen van de inhoud van de maatregelen en de voorwaarden waarin zij kunnen genomen worden, Arbitragehof nr. 4/93, 21 januari 1993, *B.S.* 4 februari 1993, B.6.

De uitzonderingen betreffen: de burgerrechtelijke regels m.b.t. het statuut van de minderjarigen en de familie zoals vastgelegd in het B.W.; een aantal strafrechtelijke regels betreffende gedragingen die een inbreuk vormen op de jeugdbescherming; de organisatie van de jeugdgerichten en de rechtspleging; de *opgave* van de maatregelen die kunnen genomen worden ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd; ontzetting uit het ouderlijk gezag en recht op sociale uitkeringen.

³⁰ Zie SMETS, J., *o.c.*, p. 58.

Aldus kunnen we stellen dat, omdat geen specifieke bepaling deze bevoegdheid heeft toevertrouwd aan de federale wetgever, maar dit wel in zijn algemeenheid aan de gemeenschappen is toegewezen, de gemeenschappen, en enkel de gemeenschappen, hiervoor bevoegd zijn. Het probleem van de residuaire bevoegdheden is hier aldus niet van toepassing aangezien de bijzondere wet zelf uitdrukkelijk de gemeenschappen bevoegd verklaart.

De bevoegdheid van de gemeenschappen betreft ook de bevoegdheid tot het opstellen van regels betreffende instellingen en voorzieningen waar jeugdbeschermingsmaatregelen worden uitgevoerd.³¹ Deze jeugdbeschermingsmaatregelen kunnen overigens van dwingende aard zijn.³²

Het minste wat van de huidige aanpak kan gezegd worden is dat deze een gebrek toont aan een coherente visie inzake het Jeugdrecht.

We verwijzen eveneens naar de overwegingen van het Comité voor de Rechten van het Kind. Bij de bespreking van het tweede Belgische rapport meldde het Comité dat het blij was met de afschaffing van artikel 53 van de Wet op de Jeugdbescherming. Het Comité uitte wel zijn bezorgdheid over de wet van 1 maart 2002. Deze wet is volgens het Comité gelijklopend (similar) of getuigt zelfs van een nog restrictiever regime richting minderjarigen. Hierbij moet bovendien gemeld worden dat het Comité ervan uitging dat deze wet in oktober zou herzien worden. Anders hadden de bewoordingen misschien nog strenger geweest.³³

b. Artikelsgewijze bespreking

Het problematisch karakter van deze wet begint al in de eerste zin: de **titel**. Het gaat blijkbaar over "*minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd*". In het **artikel 2** wordt dit nogmaals herhaald. De minderjarige wordt dus niet verdacht van ..., maar heeft de feiten al gepleegd. Minderjarigen genieten echter ook van het vermoeden van onschuld. De 'Everberg-wet' betreft de voorlopige plaatsing van een minderjarige tijdens het onderzoek. Het betreft aldus personen die (nog) **niet** zijn veroordeeld en die genieten van het vermoeden van onschuld (zie o.m. art. 40 van het Verdrag). De gebruikte terminologie is op zich al een schending van een van de meest fundamentele mensenrechten.

³¹ SMETS, J., *o.c.*, p. 58 en 59.

³² Arbitragehof nr. 66/88, 30 juni 1988, *B.S.* 21 juli 1988, 2.B.

³³ Zie Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind, 7 juni 2002, nr. 29 en 30.

In **artikel 3** wordt het toepassingsgebied van de wet beperkt tot jongens. Dat het verblijf in een instelling *de facto* zou beperkt worden tot jongens is aanvaardbaar, maar dit kan niet als beginsel in een wet worden geponeerd. Dit betekent immers dat jongens en meisjes die een zelfde als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd aan een verschillende rechtsregeling zijn onderworpen. In het kader van de 'Everberg-wet' zijn immers een aantal rechtswaarborgen opgenomen die verschillen van deze in de Wet op de Jeugdbescherming. De voorlopige opsluiting van minderjarige jongens/meisjes die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd is dus aan een ander regime onderworpen.

Niet alleen het gelijkheidsbeginsel dat werd opgenomen in diverse internationale verdragen (o.m. artikel 2.1 van het Verdrag en zowat **alle** mensenrechtenverdragen), maar ook onze eigen grondwet (art. 10 en 11) verbiedt dit. Rechtspraak van het Arbitragehof ter zake stelt dat een verschil in behandeling enkel kan voor zover voor het criterium van onderscheid een objectieve en redelijke verantwoording bestaat.³⁴ Een onderscheid kan zijn verantwoording vinden in het nagestreefde doel, bvb. de openbare veiligheid, in zoverre althans de genomen maatregelen redelijkerwijs kunnen worden aanzien als niet onevenredig met het door de wetgever nagestreefde doel. Die onevenredigheid kan bestaan in het feit dat het handhaven van de openbare orde zou worden nagestreefd ten koste van een miskennis van grondbeginselen van de Belgische rechtsorde.³⁵ Op basis van deze rechtspraak kan gesteld worden dat deze regelgeving strijdig is met de grondwet en het gelijkheidsbeginsel. Ten eerste hebben we hoger reeds de objectieve en redelijke verantwoording betwijfeld (openbare veiligheid). De omstandigheden waarin de wet is tot stand gekomen zijn o.i. sterk overtrokken en hadden kunnen voorzien worden. Ten tweede is de maatregel onevenredig doordat makkelijk in een gelijke behandeling had kunnen voorzien worden. Men had een amendement kunnen aannemen waarin het onderscheid tussen jongens en meisjes werd weggelaten.³⁶ Ten derde heiligt het doel niet alle middelen. Zelfs indien maatregelen met het oog op het handhaven van de openbare orde worden genomen, dient men nog de grondbeginselen van de Belgische rechtsorde te respecteren. Eén van de meest fundamentele grondbeginselen is de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Als we het arsenaal nationale en internationale bepalingen die de gelijke behandeling van mannen en vrouwen willen veiligstellen in beschouwing nemen, bestaat er geen twijfel over dat dit één van de meest fundamentele beginselen is in onze rechtsorde. Het Kinderrechtencommissariaat kan

³⁴ O.m. Arbitragehof nr. 18/90, 23 mei 1990, *B.S.* 27 juli 1990, B.9.2.

Zie ook Cass. 20 juni 1997, *Arr.Cass.* 1997, nr. 290.

³⁵ Arbitragehof nr. 18/90, 23 mei 1990, *B.S.* 27 juli 1990, B.9.2.

³⁶ Zie amendementen met nrs. 1, 15 en 21 in de Kamer (*Parl.St.* Kamer, 2001-2002, nr. 50-1640/2 en 3) en o.m. nr. 229 in de Senaat (*Parl.St.* Senaat, 2001-2002, nr. 2-1062/4).

nu enkel hopen dat vroeg of laat een prejudiciële vraag wordt gesteld aan het Arbitragehof.³⁷

Ditzelfde artikel is om een tweede reden discriminatoir. Het maakt immers een onderscheid tussen minderjarigen die geplaatst worden op basis van de 'Everberg-wet' en diegenen die geplaatst zijn onder toepassing van de wet van 1965. Beide categorieën zijn aan een verschillende rechtsregeling onderworpen.³⁸ Volgens het Arbitragehof moet voor deze verschillende behandeling een objectieve en redelijke verantwoording zijn. Op basis van de 'Everberg-wet' is de enige verantwoording voor de verschillende behandeling echter het gebrek aan plaats in de instellingen van de Gemeenschappen. Dit is louter het gevolg van toeval.³⁹

De benedengrens (voor de feiten) die omschreven wordt in **artikel 3,2°** van de 'Everberg-wet' is eigenlijk laag. Hoewel wordt beweerd dat Everberg enkel voor de zwaarste 'boefjes' is, moeten we vaststellen dat men al snel aan de 'benedengrens voor toegang tot Everberg' zit. Een voorbeeld dat we in de wandelgangen oppikten ter verduidelijking: een minderjarige van 17 die 's nachts in een dronken bui een parkeermeter stukslaat komt in aanmerking. Het betreft hier immers diefstal bij nacht met braak (en in staat van openbare dronkenschap). Ook bij recidive is de grens snel bereikt bij bvb. twee opeenvolgende, maar relatief lichte, winkeldiefstallen.⁴⁰

In **artikel 4** worden een aantal principes zeer algemeen vermeld, evenals een verwijzing naar de artikelen 37 en 40 van het Verdrag. Deze principes worden echter niet helemaal correct uitgewerkt. Zo wordt er bijna lapidair vermeld dat een plaatsing 'zo kort mogelijk' moet zijn. Anderzijds wordt gekozen voor een periode van twee maanden en vijf dagen. Onder artikel 53 van de Wet op de Jeugdbescherming was dit 15 dagen.

We kunnen slechts herhalen dat er in het licht van het Verdrag nood is aan een coherent jeugdrecht als kader voor een adequate aanpak. Hierbij moeten eveneens de nodige rechtswaarborgen voorzien worden.

³⁷ Zie ook: DE TERWANGNE, A., "Placement provisoire de mineurs ayant commis un fait qualifié infraction. I. Commentaire juridique", *J.D.J.* 2002, nr. 214, 38 en 42.

³⁸ Dit werd overigens door minister Vogels erkend op een studiedag op 7 juni 2002 ('De weëen van het nieuwe jeugdrecht'). Zij haalde het voorbeeld aan dat jongeren in Everberg 'slechts' voor een periode van 2 maanden en 5 dagen opgesloten kunnen worden, terwijl op basis van art. 52*quater* een periode van 3 maanden (met mogelijks één verlenging) mogelijk is. Hoewel in deze situatie 'Everberg-jongeren' beter af zijn, lost dit het probleem van de discriminatie niet op. Het bevestigt dit probleem enkel.

³⁹ Vgl. DE TERWANGNE, A., *I.c.*, 39.

⁴⁰ Vgl. DE TERWANGNE, A., *I.c.*, 39.

In **artikel 5, §1** wordt een maximumtermijn voorzien van twee maanden en vijf dagen. Onze kritiek op deze termijn was reeds in de vorige alinea te lezen. Om een antwoord te bieden voor het wegvallen van het (niet toelaatbare) art. 53 van de Wet op de Jeugdbescherming, wordt de mogelijke termijn met anderhalve maand verlengd!

Volgens **artikel 7,1°** worden in bepaalde gevallen de slachtoffers op de hoogte gebracht van de opheffing of wijziging van de maatregelen. Dit lijkt ons een zeer eigenaardige bepaling die weerom in het verlengde ligt van het eerste punt. De minderjarige is immers (nog) onschuldig en moet van het vermoeden van onschuld blijven genieten. Kijken we naar het strafrecht dan wordt bij de voorlopige hechtenis het slachtoffer niet op de hoogte gebracht van het verloop van de voorlopige hechtenis. Enkel bij voorwaardelijke invrijheidstelling is dit het geval, dan gaat het echter over personen die reeds veroordeeld zijn. Blijkbaar is men hier eens te meer vergeten dat het in deze wet gaat om minderjarigen die (nog) niet zijn veroordeeld.

2.4. Het Ontwerpdecreet

a. Algemene opmerkingen

Gezien de fundamentele tekortkomingen van de wet en de strijdigheid van deze wet met een aantal zeer fundamentele (kinder)rechten, is het Kinderrechtencommissariaat geen voorstander van de goedkeuring van het samenwerkingsakkoord. De gebreken en tekortkomingen van de wet kleven immers evenzeer aan het samenwerkingsakkoord. Al de opmerkingen die hoger werden gemaakt worden hier overgenomen. Bij wijze van volledigheid geven we nog de volgende bedenkingen mee.

In het pleidooi voor een volwaardig en coherent jeugd(sanctie)recht heeft Vlaanderen ook een rol te spelen. Het Vlaams Parlement kan blijven aandringen op een grondige nieuwe regeling waarbinnen de Vlaamse bevoegdheden, in het kader van de hulpverlening aan minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, kunnen geplaatst worden.

Op het vlak van de Vlaamse bevoegdheden brengt deze regelgeving geen fundamentele oplossing voor de problemen waar de jeugdhulpverlening mee te kampen heeft. Het Kinderrechtencommissariaat blijft zich de vraag stellen waar deze minderjarigen na die voorlopige plaatsing terecht kunnen. We blijven ons zorgen maken dat in de Gemeenschappen een aantal plaatsen binnen de Jeugdhulpverlening, nu al zo beperkt, 'hervormd' worden (van halfopen naar gesloten plaatsen)

om plaats te bieden aan deze minderjarigen in een gesloten setting. Dit zal ten koste gaan van andere categorieën. Zolang de algehele plaatsingsproblematiek (verschillende categorieën, diverse problematiek, oneigenlijk gebruik...) niet verder uitgeklaard en aangepakt wordt, blijft dergelijke voorlopige 'hechtenis' een minimaal uitstel, een doekje voor het bloeden. Volgend op het nu reeds door de feiten bevestigde vermoeden dat de instelling snel vol zal zitten, blijft de vraag waar die jongeren na de 2 maand en 5 dagen naartoe moeten. Zal er dan ineens wel plaats zijn in de gemeenschapsinstellingen? Zoniet, komt die minderjarige uit Everberg dan *de facto* vroeger vrij dan een minderjarige die van een zelfde feit verdacht werd, maar wel het 'geluk' had om onmiddellijk plaats te hebben in een gemeenschapsinstelling, zij het dan voor drie maand (eventueel éénmaal verlengbaar)?

Het Kinderrechtencommissariaat verheugt zich wel over het feit dat men een kindeffectrapport heeft opgesteld. Echter, de inhoud van het kindeffectrapport houdt weinig in. Zo wordt bij de algemene beschrijving van het ontwerp bijna volledig de toelichting overgenomen. Bij de analyse van de effecten op kinderen wordt gevraagd in hoeverre werd rekening gehouden met het Verdrag: men beperkt zich daar tot een loutere verwijzing naar de artikelen 37 en 40, zonder dat er een toetsing plaatsvindt. Een loutere verwijzing is echter nog geen toepassing van deze artikelen. De toezichtsfunctie van de Kinderrechtencommissaris is enkel post *factum*. Bij 'Gezondheid en welzijn' (p. 23) werd verwezen naar verscheidene bepalingen in verband met ontspanningsruimtes e.d.m. Dit staat in schril contrast met het Everberg dat bijna onmiddellijk volzet was, nog vooraleer de verbouwingen voltooid waren. Op p. 24 wordt gesproken van 'de Kinderrechtencommissaris van de Vlaamse Gemeenschap' (sic...). Op p. 25 (onderaan) is men blijkbaar van oordeel dat het beginsel van de verantwoordelijkheid van het kind zelf niet van toepassing zou zijn. Dit is eigenaardig gezien de hele doelstelling van het nieuwe jeugdrecht 'responsabiliseren' had kunnen zijn. En als klap op de vuurpijl wordt op de volgende pagina gesteld dat het samenwerkingsakkoord geen discriminerende bepalingen bevat. Er wordt wel bijgevoegd dat het onderscheid tussen meisjes en jongens uit de wet voortvloeit en dus niet bij de toetsing in aanmerking werd genomen... Op het effect op het recht op onderwijs wordt evenmin ingegaan.

Het kindeffectrapport draagt dus erg weinig voor een meer diepgaande discussie.

b. Artikelsgewijze bespreking

In navolging van de gebrekkige formulering van de wet ('hebben gepleegd'), wordt ook in dit samenwerkingsakkoord deze foute terminologie gebezigd...

In **artikel 4** wordt de capaciteit van het centrum weergegeven, net als de verdeling naar 'taalrol'. Op basis van een recent persbericht van minister Vogels kunnen we slechts besluiten dat deze verdeling tijdelijk is. Minister Vogels deelde mee dat Vlaanderen zeker bereid is een aantal van deze plaatsen over te nemen van de Franse gemeenschap.

De vijfde paragraaf van dit artikel wekt verwondering. Hierin wordt gesteld dat de maximumcapaciteit van het centrum niet mag overschreden worden. Dit zou een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Wordt de praktijk van de overbezetting dan als een dusdanige evidentie meegenomen, dat het principe van een 'correcte' bezetting nu al expliciet moet opgenomen worden in de regelgeving?

In de **artikelen 15 t.e.m. 24** worden een aantal bepalingen in verband met het personeel van het centrum opgenomen. Hieraan wordt een zeer minimalistische invulling gegeven. Voor het personeel van de gemeenschappen (het begeleidend personeel) is er op het vlak van de kwaliteitsvereisten artikel 10. Voor het bewakend personeel is geen specificering opgenomen. Ook zij zullen echter in aanraking komen met minderjarigen zodat het aangewezen zou zijn meer te vereisen dan een bewijs van goed zedelijk gedrag en een medisch attest. Een minimum aan pedagogische kwaliteiten en geschiktheid in de omgang met jongeren is aangewezen.

Gezien de soms vrije interpretatie en onduidelijkheid omtrent beroepsgeheim is een letterlijke verwijzing naar art 458 van het Strafwetboek in **artikel 18** geen overbodige luxe.

Volgens **artikel 29** moeten, onverminderd de toepassing van artikel 29 van het Wetboek van strafvordering (meedelen van feiten die een misdrijf zijn), alle ernstige gebeurtenissen meegedeeld worden aan de jeugdrechtbank en de sociale dienst. Deze bepaling doet verscheidene vragen rijzen. Het is in de eerste plaats niet duidelijk wat 'ernstige gebeurtenissen' zijn. Strafbare feiten moeten nu reeds meegedeeld worden op basis van artikel 29 van het Wetboek van strafvordering. Welke ernstige feiten zijn er dan nog, naast deze strafbare feiten? Er mag van het begeleidend personeel toch een minimum aan capaciteiten verwacht worden om dagelijkse problemen op te lossen. Ten tweede kan deze verplichting op gespannen voet komen te staan met het eerder geponeerde beginsel van het beroepsgeheim.

Artikel 30 voorziet in het opstellen van een huishoudelijk reglement. Sommige bepalingen uit dit huishoudelijk reglement zouden een sterkere rechtsgrond kunnen gebruiken (vb. art 30, 2°, 3°, 8°, 9°, 12°). Het gaat hier immers om materies

(persoonlijke contacten, sanctionering, vrijheid van godsdienst, ...) die een aantal fundamentele rechten van de minderjarige raken. Het gaat om rechten die volgens het Verdrag steeds beschermd moeten worden en waaraan slechts beperkt beperkingen kunnen aangebracht worden. Bovendien raken een aantal van deze bepalingen ook rechten van derden, nl. de ouders. Middels een samenwerkingsakkoord kan geen afbreuk worden gedaan aan de rechten voortvloeiend uit het ouderlijk gezag. Het gaat hier dus om beperkingen die enkel gemotiveerd door een rechter kunnen opgelegd worden. Deze slechts beschermen in een huishoudelijk reglement gaat niet ver genoeg.⁴¹

De Kinderrechtencommissaris en de Algemeen Afgevaardigde voor de Rechten van het Kind van de Franse Gemeenschap hebben toegang tot het centrum (**art. 32, §1**). Leden van de Kamer, Senaat, en de Raden van de Gemeenschappen hebben toegang en daarbij nog het recht op persoonlijk contact met de jongere. Moeten we uit deze bewoordingen afleiden dat de Kinderrechtencommissaris dit recht op persoonlijk contact niet heeft? Indien zo, zou dit een probleem kunnen geven. Het Kinderrechtencommissariaat heeft immers de decretale opdracht klachten te ontvangen van minderjarigen en te onderzoeken. Hierbij heeft het Kinderrechtencommissariaat toegang tot openbare gebouwen en voorzieningen.⁴² Alzo zouden jongeren geplaatst in Everberg gediscrimineerd worden in vergelijking met jongeren geplaatst in een gemeenschapsinstelling. Voor deze Vlaamse instellingen heeft het Kinderrechtencommissariaat nl. wel de bevoegdheid om in contact te komen met de jongere.

Er valt in deze bepaling bovendien te lezen dat het gaat om de "*Kinderrechtencommissaris van de Vlaamse Gemeenschap*". Ook dit is een onnauwkeurigheid. De decretale titel is *Kinderrechtencommissaris*. De Kinderrechtencommissaris is bovendien niet enkel bevoegd voor de Vlaamse Gemeenschap, maar ook voor het Vlaamse Gewest.⁴³

In het samenwerkingsakkoord is niets terug te vinden in verband met het inzage-recht van de minderjarige zelf in (delen van) zijn dossier.

2.5. Huishoudelijk reglement

⁴¹ Vgl. VAN DAMME, W., "De kroniek van een verloren maagdelijkheid. De installatie van een jeugdgevangenis", bijdrage in het kader van de studiedag *De weeën van het nieuwe jeugdrecht*, terug te vinden op www.hetjeugdrecht.be

⁴² Artikelen 4, 6 en 10, §3 van het Decr.VI.Parl. 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

⁴³ Lees de artikelen 1 en 2 van het Decr.VI.Parl. 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

Artikelen 4 t.e.m. 10. Het Kinderrechtencommissariaat acht het positief dat een aantal rechten worden gekoppeld aan een duidelijke en actieve informatieverplichting. De verstrekte informatie moet de minderjarige in kennis stellen van een aantal fundamentele rechten en hoe hij eventueel kan optreden om deze te vrijwaren.

Zeer correct wordt in **artikel 11** het principe geponeerd dat de briefwisseling vrij is behoudens andersluidende beslissing van de Jeugdrechter. De beperkingen worden eveneens zeer gedetailleerd beschreven.

Identieke opmerkingen als bij artikel 11 gaan op voor **artikel 12** (betreffende het bezoek). Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de bezoekmogelijkheden enigszins beperkt zijn. Drie maal per week gedurende een uur kan weinig zijn in het licht van artikel 9 van het Verdrag.

Betreffende **artikel 13** stelt het Kinderrechtencommissariaat zich vragen omtrent de motivering van het algemeen verbod op inkomende telefoons (§4).

Ook in **artikel 28** (fouilles) wordt aandacht besteed aan de rechten van de minderjarigen, net zoals voor de religieuze overtuiging (**art. 30**).

In de artikelen **33 t.e.m. 35** worden, ten slotte, expliciet een aantal mogelijkheden tot het instellen van een klacht, zowel intern (o.m. bij de directeur) als extern (o.m. bij het Kinderrechtencommissariaat) voorzien.

Hoewel het Kinderrechtencommissariaat van oordeel is dat de bescherming van de fundamentele rechten van jongeren niet enkel middels een huishoudelijk reglement kan gebeuren, getuigt het ontwerp van huishoudelijk reglement dat het Kinderrechtencommissariaat kon inzien van een respectvolle aanpak van de fundamentele rechten van minderjarigen die geplaatst zijn.

3. ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van een coherent jeugdbeleid en jeugd(sanctie)recht, gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, de Beijing-rules, de Riyadh-guidelines en andere relevante internationale instrumenten;
- Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat gezien de fundamentele tekortkomingen van zowel de Everberg-wet, als het samenwerkingsakkoord en hun strijdigheid met een aantal fundamentele bepalingen uit het Verdrag, dit samenwerkingsakkoord niet kan goedgekeurd worden.

Ankie Vandekerckhove.
Kinderrechtencommissaris
Juni 2002